

Методичні рекомендації до організації і проведення виховного заходу

Методичні рекомендації до організації і проведення виховного заходу	Висновки, зауваження
Тема заходу Її актуальність і вмотивованість. Відповідність віковим особливостям, запитам та інтересам даного дитячого угруповання. Участь школярів у виборі теми	
Форма проведення заходу Доцільність саме цієї форми. Її відповідність психофізичним особливостям школярів. Врахування в обраній формі можливостей всіх чи більшості учнів	
Мета заходу Її чіткість, конкретність, спрямованість на формування ціннісного ставлення та на підвищення рівня розвитку вихованості учнів	
Підготовка заходу Наявність і продуманість плану чи програми підготовки. Конкретність попередніх доручень учням, доведення до них кінцевої мети заходу, змісту організаторської діяльності в процесі підготовки, їх прав та обов'язків	
Активність і спрямованість школярів Створення для підготовки заходу тимчасового учнівського органу (наприклад, «Рада справи», штабу, комітету, робочої групи тощо). Вибір і якість оформлення	
Проведення заходу План Естетичність оформлення. Змістовність заходу: достовірність науковості та емоційна насиченість фактичного матеріалу, зв'язок з життям, опора та життєвий досвід учнів. Доцільність вибору методів і методичних прийомів. Врахування вікових особливостей учнів. Роль педагога у проведенні заходу. Наявність елементів дискусії, проблемності, відвертої розмови про хід проведення заходу. Організація діяльності учнів. Наочність, ТЗН. Спрямованість заходу на розвиток особистості, загальнолюдських рис, на підвищення загальнокультурного рівня розвитку.	
Загальні висновки Підведення підсумків Досягнення мети, реалізація розвиваючих, виховних, пізнавальних можливостей заходу	

Методичні рекомендації щодо формування ціннісного ставлення до себе

ЦІННІСНЕ СТАВЛЕННЯ ДО СЕБЕ передбачає сформованість у зростаючої особистості вміння цінувати себе як носія фізичних, духовно-душевних та соціальних сил. Воно є важливою умовою формування у дітей та учнівської молоді активної життєвої позиції.

Ціннісне ставлення до свого фізичного "Я" - це вміння особистості оцінювати свою зовнішність, тілобудову, поставу, розвиток рухових здібностей, фізичну витривалість, високу працездатність, функціональну спроможність, здатність відновлювати силу після фізичного навантаження, вольові риси, статеву належність, гігієнічні навички, корисні звички, стан свого здоров'я та турбуватися про безпеку власної життєдіяльності, здоровий спосіб життя, активний відпочинок.

Ціннісне ставлення до свого психічного "Я" передбачає вихованість у дітей та учнівської молоді культури пізнання власного внутрішнього світу -думок, переживань, станів, намірів, прагнень, цілей, життєвих перспектив, ідеалів, цінностей, ставлень. Важливо навчити зростаючу особистість сприймати себе такою, якою вона є, знати свої позитивні і негативні якості, сприяти формуванню з неї реалістичної Я-концепції, готовності та здатності до самовдосконалення, конструктивної самокритичності.

Ціннісне ставлення до свого соціального "Я" виявляється у таких ознаках: здатності орієнтуватися та пристосовуватися до нових умов життя, конструктивно на них впливати; визначенні свого статусу в соціальній групі, налагодженні спільної праці з дорослими та однолітками; вмінні запобігати конфліктам, справедливому і шляхетному ставленні до інших людей.

ПОЧАТКОВА ШКОЛА

Критерії	Виховні досягнення
Сформованість основ духовно – морального, соціального та фізичного розвитку особистості	• усвідомлення цінності власного життя і збереження здоров'я (фізичного, психічного, соціального, духовного, культурного) кожної людини; • адаптація до змін навколишнього середовища, пізнання прекрасного у собі, основ самооцінювання, самоконтролю, саморегуляції, самоповаги, почуття гідності, безпеки власної життєдіяльності; • знання та навички ведення здорового способу життя (дотримання правил гігієни, рухового режиму).
Форми діяльності	
• моделювання, • інсценізація, • вікторина, • екскурсія, • виставка малюнків, • операція-рейд, • виставка-ярмарок, • перекличка повідомлень, • добродійна акція, • хвилини з мистецтвом, • година спостереження, • година милування, • спортивні змагання,	• ситуаційно-рольова гра, • сюжетно-рольова гра, • гра-драматизація, • інсценування, • гра-бесіда, • гра-мандрівка, • екскурсія, • ігрова вправа, • колективне творче пано, • бесіда, • тематичний зошит, • ранок, • свято,

● козацькі забави, ● театральна вистава, ● ляльковий театр, ● ведення літопису класного колективу, ● веселі старти, ● естафети, ● демонстрація,	● усний журнал, ● групова справа, ● оформлення альбому, ● уявна подорож, ● конкурси, ● ігри, ● школа ввічливості, ● розповідь.
Теми виховної діяльності	
1 клас ● «Наша мова – солов’їна» ● «Книга в житті людини». ● «Книга – джерело знань». ● «Азбука ввічливості». ● «Бути вихованим. Що це означає?». ● «Розкажи про себе». ● «На кого ти хочеш бути схожим?». ● «Мій настрій». ● «Мій день». ● «Зовнішній вигляд учня». ● «Я і мої друзі». ● «Я і мій клас». ● «Як треба поводитися у школі, дома, на вулиці?». ● «Кожній речі - своє місце». ● «Якщо хочеш бути здоровим – загартовуйся». ● «Як стати Нехворійком» ● «Чистота – запорука здоров’я». ● «Будемо здорові, або пригоди маленьких зубчиків». ● «Вогонь буває різним». ● «Абетка пішохода»	2 клас ● “Книга – мій друг”. ● «Чарівні слова”. ● “Мій день народження”. ● ”Що потрібно знати про свій характер?”. ● “Як організувати свій день?”. ● “Цінуй свій час і час інших”. ● “Сам удома”. ● “Дав обіцянку - виконуй”. ● “Умій слухати”. ● “Дбай про інших”. ● “Однокласник, товариш, друг”. ● „Дерево міцне корінням, а людина – друзями”. ● “Як не захворіти”. ● «Подорож до Країни здоров’я». ● “Профілактика інфекційних захворювань”. ● “Старти надій”.
3 клас ● «Найцінніше в моєму житті». ● “Дорога кожна хвилинка”. ● “Мої доручення”. ● “Мій день: хороше і погане”. ● “Дисципліна і культура”. ● “Дорога в школу та додому”. ● «Ти вихована дитина?». ● “Твій зовнішній вигляд”. ● “Мій улюблений герой”. ● “Як я дбаю про своє здоров’я”. ● “Продукти харчування: наші друзі й вороги”. ● “Здоровим будь!”. ● «Свято Мийдодира». ● “Спортивна надія”.	4 клас ● “Віра у себе”. ● “Завтрашній характер – у сьогоднішньому вчинку”. ● “Для чого живе людина?”. ● “На кого я хочу бути схожим у житті?”. ● “Мій ідеал”. ● “Твої норми поведінки”. ● “Що означає бути вихованим”. ● “Чуйність і байдужість”. ● “Не кидай слів на вітер”. ● “Хто багато читає, той багато знає”. ● “Козацькі забави”. ● “Як я провів канікули”. ● «Почни день з ранкової гімнастики» ● “Переможемо всі хвороби”. ● “Культура харчування”. ● “Шкідливі звички”.
Вікові особливості учнів початкової школи	

Вчителю необхідно враховувати, що молодший шкільний вік є важливим у становленні особистості дитини, бо саме в цьому віці закладаються основи особистісного розвитку учнів. В цей час в учнів виникає ще одне новоутворення – відносно стійкі форми поведінки і діяльності, які в майбутньому становлять основу формування її характеру. Разом з тим, в учнів на кінець 1 класу спостерігається недостатнє усвідомлення сприйняття шкільного життя, несформованість адекватної самооцінки. Вчителів в 2 класі слід продовжувати виховну роботу, спрямовану на корекцію цих недоліків з метою будівництва специфічних для молодших школярів особистісних новоутворень: довільність психічних процесів, внутрішній план дій та рефлексію, інтелектуалізацію життя дитини. Дуже часто внутрішнє самопочуття, емоційний настрій дитини залежить від особистості вчителя початкових класів, оскільки для учнів 1-2 класів учитель залишається центральною фігурою, арбітром, авторитетом. Лише в 3-4 класах самооцінка, оцінка однолітків починає переважати оцінку вчителя.

Рекомендації щодо розробки виховних заходів

Розробляючи виховні заходи, вчитель повинен знати, що *характер ціннісного ставлення особистості до себе* істотно змінюється з віком.

У молодшому шкільному віці розвивається рефлексія, формується вміння оцінювати себе як предмет змін.

Пріоритетними для учнів початкових класів є активні методи, спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості.

ОСНОВНА ШКОЛА

Критерії	Виховні досягнення
Усвідомлення основних засад «Я» - концепції особистості	5-7 клас • вміння цінувати себе як унікальну і неповторну особистість; • усвідомлення норм власної поведінки; • прагнення бути фізично здоровою людиною; • знання та вміння оцінювати свій фізичний та психічний стан, своє здоров'я; • знання наслідків негативного впливу шкідливих звичок на здоров'я людини; • конструктивний підхід до вирішення різних життєвих ситуацій.
Сформованість основних засад «Я-концепції» особистості	8-9 клас • вміння цінувати себе як унікальну і неповторну особистість; • знання наслідків негативного впливу шкідливих звичок на здоров'я людини; • вміння визначати свій соціальний статус у соціальній групі, • вміння уникати конфліктних ситуацій, • вміння адаптуватися в різних життєвих ситуаціях та конструктивно впливати на них, • вміння коректувати та регулювати власну поведінку; • знання власної культури самопізнання.
Форми діяльності	
• колективне ігрове спілкування, • похід, • турнір,	• година спілкування, • класні збори, • година класного керівника,

• гра-анкета, • колаж, • ігрова програма, • пошукова гра, • акція (милосердя, благодійна, екологічна та інші), • екологічна стежка, • художня галерея, • конкурс-ярмарок, • виставка творчих робіт, • трудовий десант, • конкурс-інсценізація, • конкурсна програма, • інтелектуальна гра, • виставка-конкурс, • ведення літопису класного колективу, • фестиваль,	• анкета думок, • зустріч, • відверта розмова, • просвітницький тренінг, • ярмарок солідарності, • конкурс, • гра-експрес, • спартакіада народних ігор, • родинне свято, • родинна вітальня, • рольова гра, • вікторина, • веселі старты та естафети, • колективна творча справа (КТС) • жива газета, • свято-презентація, • проект, • операція.
Теми виховної діяльності	
5 клас • “Індивідуальні особливості людини”. • “Пізнай себе”. • “Я і моя родина”. • “Твій режим дня”. • “Бережи свій час”. • “Дотримання шкільної етики”. • “Школа ввічливих наук”. • „Похід вихідного дня • “Пташка красна своїм пір’ям, а людина – своїм знанням”. • “Марафон ерудитів”. • “Кмітливі, вперед!”. • “Що маю знати, щоб зберегти своє здоров’я”. • “Правильне харчування та здоровий сон – запорука міцного здоров’я”. • “Загартування та фізичні вправи – необхідні умови здорового способу життя” • “Тато, мама і я – спортивна сім’я”. • “Щоб не трапилось біди, правил дорожніх дотримуйся завжди”.	6 клас • «Азбука спілкування» • “Вміння знаходити себе в суспільстві”. • “Характер людини: як він формується”. • “Що таке толерантність?” • “Пізнай себе”. • “Світ моїх захоплень”. • “Моя поведінка в класі”. • „Змагання-конкурс на місцевості з туристської техніки”. • „Життя чудове тому, що можна подорожувати”. • “Духовне та фізичне виховання”. • «Здоровий спосіб життя”. • “Моє здоров’я.” • “Фізичне загартування школярів”. • “Особиста гігієна хлопчиків» • «Особиста гігієна дівчаток». • “Про шкідливі звички”. • “Алкоголь та його наслідки”. • “Екологія душі”.
7 клас • «Здоров’я – головне багатство». • «Сходинки до сімейного життя». • “Я в колі сім’ї”. • «Моя родина». • “Яскраві події мого життя”. • “Господарочка”. • “Добродії”. • “Країна моїх мрій” (дозвілля та хобі). • “Моє дозвілля”. • “Таланти твої, Україно”. • “Коли я буду...”.	8 клас • «З чого починається пізнання». • “Чи любиш ти себе?». • “Яка людина заслуговує на повагу інших”. • “Ким бути і яким бути”. • «Створення життєвого проекту саморозвитку». • “Світ моїх захоплень”. • “Фізична краса не постійна, а духовна краса – вічна”. • „Туризм як різновид фізичної активності – складова здорового способу життя”.

● “Вчитель – моє покликання”. ● “Мій улюблений учитель”.	● „Ігри та змагання на місцевості з техніки туризму”. ● “Кроки до успіху”. ● «Я» – частинка Всесвіту» ● “Як подолати невдачу?” ● “Наодинці із собою”. ● “Промова на захист добра, милосердя, честі, любові”. ● “Я” на арені суспільного життя”. ● “Сам собі вихователь”. ● “Кодекс чесної особистості”. ● “Шлях до себе”.
9 клас ● “Мій ідеал” ● «Бережи честь змолodu”. ● “Пізнай себе – і ти пізнаєш світ”. ● “Мої життєві принципи”. ● “У колі симпатій”. ● “Країна моїх мрій”. ● “Вміння бути самим собою”. ● “Як стати лідером?” ● “Без добрих справ немає доброго імені”. ● “Про культуру почуттів”. ● „День туризму”. ● “Що таке самовиховання, самооцінка, самореалізація?”.	● “Найскладніше – не відстоювати свою думку, а мати її”. ● ”Життя – це не ті дні, що пройшли, а ті, що запам’ятались”. ● “Умій сказати, умій змовчати”. ● “Хочеш бути щасливим – будь ним!” ● “Не говори, що знаєш, але знай, що говориш”. ● “Бережи себе”. ● “Здоров’я – скарб”.

Вікові особливості учнів основної школи

Підлітковий вік - складний відповідальний період становлення особистості (за Л. І. Божович, це період другого народження особистості). Важливі зміни відбуваються у мотиваційній сфері: потреба в самоповазі, в самоствердженні, у визнанні товаришів, у позитивному ставленні з боку друзів.

Відбувається інтенсивний розвиток самосвідомості: виникає інтерес до свого внутрішнього світу, що веде до поглиблення та ускладнення процесу самопізнання. Підліткова рефлексія спрямована на розуміння самого себе особлива увага приділяється власним якостям особистості, тому підвищується чутливість до оцінок з боку оточуючих, виникає орієнтація на реальні досягнення. Рефлексія відкриває недосконалість “Я”, що глибоко та гостро переживається. Найбільший сплеск рефлексивності в учнів 7-8 класів. Зростає критичність з приводу власних недоліків, наприклад, вже в 6 класі з’являються діти, які не вважають себе здібними до жодного з предметів.

Моральна мотивація ще не є стійкою, тому підліток легко піддається навіюванню, таким формам соціальної поведінки, які роблять його дорослим у власних очах.

Образи “Я”, які створює в своїй свідомості підліток, дуже різноманітні: це фізичне “Я” (уявлення про свою зовнішність), про психічне “Я” (про риси характеру, про свої здібності тощо). Але ставлення до всіх цих рис свого “Я” залежить від системи цінностей, яка формується завдяки впливу членів своєї сім’ї та ровесників. Саме тому одні гостро переживають відсутність зовнішньої краси, а інші – фізичної сили, дехто всю увагу спрямовує на підвищення результатів у спортивних видах діяльності. Образ “Я” ще нестабільний, уявлення про себе рухливе. Іноді випадкова фраза, комплімент або посмішка надовго порушують спокій душевного життя підлітка.

З образом “Я” пов’язана самооцінка. Для підлітка важливо знати не тільки, який він є, але й наскільки значущими є його індивідуальні особливості для оточуючих, а тому й для самого себе. Постійного відбувається порівняння: “Я такий, як усі” або “я не такий, як усі”. В ідеалі самооцінка повинна складатися із порівняння самого себе сьогоденного із самим же собою, але учорашнім: “Я

вчора і я сьогодні, а яким я стану (повинен стати) завтра?”. Це складно, проте ефективно. Самооцінка має загальний характер та ще й занижена: підлітки перебільшують свої недоліки, успіхи дещо занижують. Але за заниженою самооцінкою може ховатись високий рівень домагань, на основі чого розвивається феномен "дискомфорт успіху". Підліток, маючи таку самооцінку, знецінює досягнення своїх ровесників, радіє їхнім невдачам. Така конфліктна самооцінка виникає за умови завищених вимог з боку батьків, або песимістичних уявлень про можливості свого сина чи доньки. У підлітка тоді виникає сильна реакція навіть на справедливі зауваження. Він шукає зовнішні причини для виправдовування своїх реальних невдач або тих, що прогнозуються. Такий “афект неадекватності” вимагає пошуку психологічного захисту у вигляді знецінення успіхів інших. Висока самооцінка повинна поєднуватись із здатністю диференційовано оцінювати свої досягнення і в той же час бачити недоліки та перспективи покращання результатів за рахунок усунення недоліків.

Підлітки адекватно оцінюють товаришів, але завищують свою самооцінку. Загальне позитивне ставлення до себе, до своїх можливостей повинно залишатися незмінним, а недоліки - сприйматись як тимчасові, які можна усунути.

Самооцінка поступово еманіпується від оцінок оточуючих і набуває все більшого значення як регулятор власної поведінки.

Крім реального “Я” виникає і “Я–ідеальне”. Якщо рівень домагань високий, а свої можливості усвідомлюються недостатньо, тоді “Я–реальне” буде дуже відрізнятися від “Я–ідеального”. Такий стан веде до невпевненості в собі, а в поведінці це виявиться в образливості, впертості, навіть в агресивності. Якщо “Я–ідеальне” сприймається досяжним, воно спонукає до самовиховання, здійснення якого сприяє розвитку саморегулювання. Саморегулювання вміщує в собі вільну постановку мети та вибір засобів її досягнення. Деякі підлітки (3%) розробляють навіть програму самовдосконалення, але не всі мають силу волі та наполегливість, щоб здійснити її. Здатність ставити мету, усвідомлювати засоби її досягнення, використовувати свої можливості, передбачати результати є показником високої зрілості особистості, що з’явиться пізніше.

Рекомендації щодо розробки виховних заходів

У *підлітковому віці* формується прагнення до самоствердження, з’являється хворобливе переживання неспіху, зростає роль самооцінки в регуляції поведінки. Уявлення про норми поведінки запозичені у дорослих, а шлях оволодіння ними відбувається через реальні стосунки. Враховуючи це класному керівнику слід використовувати активні, діяльнісні форми роботи.

Старша школа

Критерії	Виховні досягнення
Сформованість життєвих компетенцій, активної життєвої позиції	- розуміння та реалізація «Я – концепції» особистості; - формування імунітету до асоціальних впливів, готовності до виконання різних соціальних ролей; - уміння орієнтуватися та адаптуватися у складних життєвих ситуаціях, розв’язувати конфлікти на основі принципів толерантності; - формування навичок самопізнання, самовизначення, самореалізації, самовдосконалення, самоствердження, самооцінки; - визначення життєвих пріоритетів, цілей та ідеалів; - формування навичок особистої культури здоров’я.

Форми діяльності	
● мобільний консультаційний пункт, ● презентація-захист, ● інтернет-форум, ● відкрита кафедра, ● вернісаж, ● творчий портрет, ● школа лідера, ● театральна вистава, ● мистецькі шкільні колективи (театральні, хорові, хореографічні), ● тематичний діалог, ● конкурс творчих робіт, ● захист проектів, ● поетична вітальня, ● бал, ● самотестування, ● публіцистична вистава, ● рух учнівської молоді, ● експедиція, ● літопис класного колективу, ● конкурсна програма, ● вікторина, ● інтелектуальна гра, ● трудові загони, ● табори праці і відпочинку, ● шкільні лісництва, ● учнівські виробничі бригади. ● десант, ● експедиція (фольклорна, краєзнавча та інше), ● вечір (поезії, пам'яті та інше), ● круглий стіл, ● фоторепортаж,	● диспут, ● брифінг, ● відверта розмова, ● ярмарок професій, ● конкурс, ● ділова зустріч, ● етичний тренінг, ● тестування, ● екологічний десант, ● турнір ораторів, ● моделювання ситуацій, ● музична вітальня, ● тематична дискотека, ● клуб веселих та кмітливих (КВК), ● шоу-програма, ● проект, благодійна акція, ● брейн -ринг, ● сократівська бесіда, ● телефон довіри, ● філософський стіл, ● складання індивідуальних програм саморозвитку, ● дебати, ● похід, ● екскурсія, ● бенефіс, ● колаж, ● бал, ● презентація, ● агітбригада, ● прес-шоу, ● аукціон, ● прес-конференція.
Теми виховної діяльності	
10 клас ● „У кого немає в душі минулого, у того не може бути майбутнього”. ● “Стався до людей так, як би ти хотів, щоб ставилися до тебе”. ● ”Чарівне слово «дякую». ● „Добра людина та, що робить добро, чи та, що не робить зла”. ● „Не зраджуй у дружбі, материнстві, батьківстві”. ● „Поведінка старшокласників у громадських місцях”. ● „Правда життя”. ● „Зупинимо СНІД, поки він не зупинив нас”. ● „Знати, щоб жити!”. ● „Сходинок фізичного розвитку”.	11 клас ● „Люби Україну – твою рідну землю”. ● „Людина народжується для вічності”. ● ”Цінуй честь сім’ї”. ● „Умій дати слово і тримати”. ● «Добро і зло...» ● „Сходинок до вершини успіху” ● „Твоє майбутнє – в твоїх руках” ● „Дороги, які ми обираємо” ● „Зроби свій вибір на користь здоров’я”. ● „Подбай про своє здоров’я сам!”. ● „Інформація–запорука освіченості”. ● Краєзнавчий ярмарок „Традиційна українська кухня” ● Провести дводенну туристсько-краєзнавчу експедицію з використанням туристського спорядження та облаштуванням бівуаку

• „Техніки і способи психічного впливу на соматичний стан організму”. • „Шлях до самореалізації, або як стати особистістю”. • „Відшукай себе серед інших” • „Як подолати конфлікт?” • „Я та інші”. • „Народжений бути унікальним”. • „Духовні потреби та ідеали мого “Я”. • „І буде син, і буде мати, і будуть люди на землі”. • Зустріч з народними умільцями краю. • „Літопис мого родоводу”. • “Традиції моєї родини”. • “Сімейні реліквії”. • „Статева культура – основа сім’ї та усвідомлюваного батьківства”. • „Українська сім’я –основа держави”. • „Батьки і діти”.	(установка наметів, обладнання місця для вогнища, приготування їжі).
--	---

12 клас • „Пріоритети подружнього життя” • „Громадянська та соціальна відповідальність у шлюбі”. • „Моя участь у вирішенні побутових та господарських питань у родині” • „Дружна сім’я – першоджерело людського буття”. • „Моральна чистота стосунків між юнаком та дівчиною”. • „Від виховання до вихованості”. • „Чи кожна людина може бути щасливою?” • „Чи кожен може бути успішним?” • “Вечір бардівської пісні”. • „Чи може людина бути творцем свого щастя?”. • „Якщо я для себе, то навіщо я?”. • „Конверт дружніх запитань”. • „Заговори, щоб я тебе побачив” (Сократ)	•
---	---

Вікові особливості учнів початкової школи

Одним із важливих аспектів психічного розвитку старшокласників є інтенсивне дозрівання, провідна роль у якому відводиться розвитку мислення. Основною особливістю особистісного розвитку старшокласника є помітний розвиток самосвідомості, самооцінки, що ґрунтується на самостійному аналізі й оцінці власної діяльності, що не завжди через складність цього процесу є об’єктивним.

Разом з розвитком абстрактного й цілісного мислення в учнів старших класів відбувається перехід до вищих рівнів мовлення, виникає прагнення до його самовдосконалення, намагання зробити його більш виразним, точним.

У старшокласників помітно розвивається самоспостережливість, вміння аналізувати поведінку. Для них характерне поглиблене усвідомлення психологічних процесів. Помітно зростають сила волі, витримка, наполегливість, самоконтроль.

Пізнавальна діяльність учнів у старших класах характеризується новими вміннями і розвиненими здібностями, такими як: критично мислити, вирішувати складні проблеми, засвоювати причинно-наслідкові зв'язки, встановлювати приховані залежності і зв'язки, інтегрувати й синтезувати

інформацію, відрізняти незначні відмінності, досконало аналізувати ситуацію, передбачати наслідки, оцінювати процес і результати, міркувати, будувати гіпотези, застосовувати ідеї на практиці, узагальнювати та робити висновки.

Рекомендації щодо розробки виховних заходів

У старшому шкільному віці актуалізується потреба у самовизначенні, оцінці своїх здібностей і можливостей; виникає процес визначення сенсу життя та свого місця в ньому.

Інтереси у старшокласників поступово стають зрілішими і водночас тривалішими, стійкішими, міцнішими. Класний керівник має враховувати те, що старшокласники, визначаючи систему цінностей, керуються планом свого індивідуального розвитку та соціальною значимістю життєвих цілей. Соціальні мотиви старшокласників стають більш диференційованими і дієвими, що зумовлює використання у роботі з ними відповідних форм діяльності.